

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Iustitia Et Iure ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

3 Quænam sint functiones prudentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

postulet rectum affectum, nisi circa auctoritatem primæ veritatis, Prudentia tamen Christiana necessariò supponit fidem: sicut scientia cognitionem principiorum, v. g. beatitudinem nostram consistere in visione Dei: hanc operibus bonis promerendam: Sacramentis utendum, &c.

16
A Theologia.

Denique à Theologia distinguitur, quòd Theologia magna ex parte sit speculatiua: & non versetur immediatè circa actiones nostras: neque postulet rectum affectum, nisi eo modo, quo fides. Prudentia tamen supernaturalis conuenit cum Theologia, quòd sicut Theologia supponit expressam fidem mysteriorum, & cognitionem multarum veritatum naturalium: ita Prudentia supernaturalis supponit fidem principiorum reuelatorum, ad mores pertinentium, & cognitionem naturalem non reuelatorum.

DUBITATIO III.

Quenam sint functiones Prudentiæ.

D. Th. q. 47. art. 6. 7. 8. 9.

17
Functiones Prudentiæ.

Respondeo, Generatim ab Aristotele & D. Th. numerari tres, nempe, *benè consultare, benè iudicare, & precipere executionem.* Debent autem hi actus, vt benè fiant, fieri certo modo; nempe cum *solicitudine & diligentia*, vt D. Th. a. 9 docet. Prudentia enim in suis functionibus postulat diligentiam; scilicet prout conditio personæ, & negotij momentum, requirit. Cuius signum est, quòd nemo dicatur prudens, qui vel in consultando, vel in iudicando, vel in exequendo non adhibet diligentia debitam. Ratio est, quia prudentia est omnes circumstantias considerare, & omnia necessaria ad finem intentum (quantum fert conditio personæ) conuenienti modo, loco, tempore, &c. adhibere: quod sine magna diligentia fieri nequit. Dico *quantum fert conditio personæ*, quia si quis adhibuit quod potnit, vt rectè iudicaret, iudicium erit prudens, etiam si speculatiuè errat: vt supra dictum est.

Modus functionum.

1. Munus Consultare.

Primum igitur Prudentiæ munus est, *Benè consultare*, inquirèdo quæ media, & quæ circumstantiæ necessariae sint vt opus fiat honestè, & secundum virtutem. Operari enim secundum virtutem est finis Prudentiæ. Ad hunc finem querit in singulis negotiis idonea media per consultationem. Vnde Aristoteles 6. Ethic. cap. 7. *Prudentis maxime opus est, rectè consultare.* plura de consilio diximus 1. 2. q. 14.

2. Iudicare.

Secundum munus est, *Rectè iudicare* post consultationem. Hoc autem fit, quando post diligentem inquisitionem & considerationem rei concluditur quid, quòve modo, loco, tempore, quibusque aliis circumstantiis sit agendum, vt opus secundum virtutem fiat. Ad hoc iudicium maxime expedit in promptu habere sententias Sapientum, & in primis quæ in Proverbiis Salomonis & Ecclesiastico. hæ enim ad omnem prudentiam in omni vita hominem informant. vnde consultum esset eas memoriâ tenere.

18
Prescribit medium virtutibus, & quo modo.

Per hocce duos actus Prudentia dicitur *muenire, & prescribere medium virtutibus moralibus.* id est, quidnam in singulis functionibus mensuræ rationis sit cõmentum, non exorbitans per excessum aut defectum. v. g. in Iustitia, quid, quantum, vbi, quando, cui sit relittuendum, in Temperantia, quantum, quo modo, vbi, quando utendum cibo,

vel vxore. Prescribit autem medium, iudicando id esse medium, seu honestum, & per hoc iudicium ostendendo, seu obediendo illud voluntati, vt per virtutem moralem amplectatur.

Vtrum autem Prudentia etiam prescribat finem virtutibus moralibus, disputatur inter Scotum & Thomistas. Scotus enim in 3. d. 36. q. vnica ar. 2. affirmat, Caier. q. 47. a. 6. negat. Sed respondendum cum distinctione. Si enim loquamur de fine vniuersali, & abstracto, quem virtus moralis per se adæquatè respicit, sic Prudentia per se non prescribit illi finem. Non enim per se dicitur Prudentia in genere esse temperatè viuendum: esse fortiter agendum, & patienter ferendum: quæ sunt fines vniuersales adæquati virtutum moralium. Et hoc est quod vult D. Thom. a. 6. cum ex mente Aristotelis ait, *Prudentia non esse prescribere finem virtutibus moralibus, sed solum disponere de his quæ sunt ad finem.*

19
Vtrum sine prescribat.

Dixi *Per se*, quia etfi prudentia per se non prescribat in genere fines virtutum; tamen prescribit eos per suum fundamentum, & principium ex quo pendet; nempe per habitum *synteresis* (vt rectè D. Th. a. 6. ad 1.) qui est notitia principiorum moralium: vt patet ex 1. p. q. 79. Hic enim dicitur esse temperatè & iustè viuendum, quæ in moralibus sunt principia. Et hoc sensu dici potest Prudentia prescribere finem virtutibus moralibus, quia cum ipsa includat habitum *synteresis*, tamquam suum fundamentum & radicem; quod per hunc fit, rectè dicitur per prudentiam fieri, & hoc probant argumenta Scoti. Nam si virtus moralis secundum suam essentiam consideretur, non supponit necessariò aliud dictamen prudentiæ quàm dictamen *synteresis*; cognita enim honestate, quæ est in temperatè viuendo, potest homo in genere illi affici, & firmiter proponere temperatè viuere: quod propositum permanens habitu, erit essentialiter virtus. Si verò loquamur de fine particulari, quem virtus moralis in singulis actionibus intendit, hunc finem per seipsam prescribit Prudentia, vt expressè docet D. Th. 1. 2. q. 66. ar. 3. ad 3. Quia virtus moralis in singulis actionibus intendit honestè operari, seu attingere medium, vt per se constat; hoc enim est finis intrinsecus in quacunque actione virtutis. Quid autem in singulis honestum, seu medium, & quænam ad hoc necessaria, ostendit prudentia. His adde, Prudentiam dici etiam prescribere ea quæ sunt ad finem: (vt docet D. Th. art. 6. ex Aristotele lib. 6. Ethic. c. 12 & 13.) tum quia posito affectu generali alicuius finis per virtutem moralem, v. g. per intentionem viuèdi temperatè, Prudentia prescribit quibus & qualibus actionibus ad eum finem pertingas: tum quia in singulis actionibus, posito affectu rectè operandi, prescribit circumstantias ad hoc necessarias.

20
Synteresis finem generalem virtutibus prescribit.

Tertium munus est, *Rectè imperare.* Hoc imperium multi Thomistæ putant esse actum omnino distinctum à iudicio, qui semper sit necessarius vt voluntas interiùs, vel exteriùs liberè operetur. etfi enim intellectus iudicet bonum esse hoc facere; tamen voluntatem non posse moueri, nisi intellectus imperet voluntati, interiùs dicendo *Fac hoc*: quo imperio posito, voluntatem non posse detrectare, sed necessariò obedire. Sed 1. 2. q. 17. art. 1. dub. 2. ostensum est, tale imperium non esse necessarium, imò euertere libertatem.

21

Prudentia particulari.

22
Et medium prescribit.

Itaque quando ab Aristotele 6. Ethic. c. 10. & D. Th.

24

Quo modo
Prudentia
imperat.

D. Th. a. 8. dicitur *Prudentia esse imperare vel præcipere*; non intelligitur imperium propriè dictum (nisi loquamur de Prudentia æconomica, vel politica quæ respicit inferiorem) nemo enim sibi ipsi propriè imperat, dum aliquid facit; sed dicitur *imperare*, quia Prudentiæ est præscribere quid & quomodo agendum, & mouere voluntatem ad consensum & ad opus. Præcipuus enim effectus, atque ad eò finis prudentiæ est vt opus fiat, vt docet Aristoteles cap. 10. distinguens Prudentiam à Synesi, id est, perspicacia. Perspicaciæ enim solum est iudicare: sed Prudentia non sinit in iudicando; verum ulterius imperat, seu mouere voluntatem vt opus faciat. Vnde quantumuis aliquis rectè iudicet; si tamen non ita iudicat in particulari vt re ipsa voluntatem moueat opusve faciat, non dicitur prudens, sed imprudens, & imprudenter agere. Non quòd aliquis actus elicitus Prudentiæ illi desit, vel etiam quòd interueniat aliquod iudicium imprudens: (etsi enim plerumque, & ferè semper tale iudicium interueniat, quando non sequimur iudicium Prudentiæ in agendo; tamen absolute non est necessarium: vt patet ex dictis 1. 2. q. 9. a. 1.) sed quia vltimus effectus, & finis Prudentiæ desit; & consequenter, quia aliquid fit, vel omittitur contra iudicium Prudentiæ. Quòd autem rectè dicatur Prudentia imperare, & præcipere ratione huius motionis, patet: tum quia præscribere quid agendum, & ita mouere, est munus imperantis, & superioris: tum quia idè dicitur ratio imperare appetitui inferiori, & anima corpori; nempe quia aliquo modo mouet: (non autem ratione imperij propriè dicti) ergo cum Prudentiæ munus sit, instar superioris suo modo mouere voluntatem, eamque in executione operis dirigere, rectè dicitur eius esse imperare.

26
Imperium
Prudentiæ
fit formaliter
per actum iudicij.

Hinc sequitur, hoc imperium non fieri per aliquem actum distinctum à iudicio, sed formaliter per actum iudicij, quo prudens iudicat hoc opus cum talibus circumstantiis esse faciendum. Nam hoc iudicium omnino sufficit ex parte intellectus ad mouendam voluntatem: non tamen habet rationem imperij efficacis, nisi re ipsa moueat voluntatem. Constat igitur hoc imperium in causalitate, & veluti efficientia, quam actus iudicij habet in actum voluntatis: de quo plura diximus 1. 2. q. 9. a. 1.

27
Quo modo
Prudentia
præcipiat,
disponendo
de medijs.

Ex his facile intelligi potest quomodo prudentia præcipiat virtuti morali, non præstituendo illi finem, sed disponendo de his quæ sunt ad finem. vt ait D. Th. a. 6. & obscurè explicat Caiet. Nempe quia prudentia per se mouet virtutem moralem, non quidem ad effectum honesti in genere: (ad hoc enim mouet *Synteresis*, vt dictum est) sed ad affectum honesti in singulis actionibus, ostendendo cum quibus circumstantiis debeat operari, vt honestè operetur.

Responsio
Caiet.

Dices, Virtus moralis potius debet præcipere Prudentiæ, quàm Prudentia ipsi; quia virtus moralis versatur circa finem, Prudentia autem circa ea quæ sunt ad finem, vt dictum est: atqui virtus quæ versatur circa finem, imperat virtutibus quæ circa media; ars enim militaris imperat artibus quæ conficiunt arma: ergo. Respondet Caiet. Virtutem moralem non versari circa finem auctoritatiuè, & idè non posse imperare Prudentiæ. Quòd non versetur auctoritatiuè, probat; quia virtus moralis non perficit primò intentio-

nem finis, sed electionem mediourum. Sed hæc solutio non videtur vera. Primò, quia virtus moralis per se primò est affectus habitualis honesti, v.g. temperatè viuendi: quia est affectus boni per se amabilis: ergo primò perficit intentionem finis. Antecedens probatur ex D. Aug. lib. de moribus Ecclesiæ cap. 15. vbi docet omnem virtutem esse *amorem boni*: amor autem per se primò tendit in finem, non in media. Secundò, quia propositum seu intentio temperatè viuendi est actus virtutis, cum sit difficilis, rectæ rationi consentaneus, & laude dignus. atqui non potest esse actus secundarius virtutis: tum quia est adæquatus virtuti Temperantiæ, tum quia non supponit vllum alium actum seu affectum, vnde sequatur: est ergo primarius actus virtutis Temperantiæ. Tertio, Voluntas primò & immediatè inclinatur in affectum boni in genere: ergo virtus moralis inclinatur primò & immediatè in affectum honesti sui generis sibi adæquati; quia omnis potentia & habitus primò & per se respicit obiectum sibi adæquatum. Quarto, Si virtus moralis, v.g. Temperantia, non facit per se primò intentionem rectam circa finem, id est, circa vitam temperatam: quid est, quod illam rectam facit? Non enim natura sua est recta. debet ergo fieri recta ab aliquo habitu accessorio: qui habitus sine dubio est virtus, neque alia quàm Temperantiæ. Et quamuis valdè probabile est alium esse habitum circa finem abstractè consideratum, alium circa media; sicut in scientiis alius ponitur habitus circa principia, alius circa conclusiones; (nulla enim est ratio, quæ contrarium conuincat, & proportio quæ est inter finem & principia, inter conclusiones & media, id videtur postulare) tamen habitus circa finem non est ponendus distincta virtus ab habitu circa media: sed vterque iunctus est vna integra & completa virtus moralis, tendens in vnum finem adæquatum, qui est honesta vita in tali materia. Sicut vnum habitus principiorum & conclusionum sunt vna integra & completa virtus intellectus, tendens ad vnum finem, qui est perfecta veritatis intelligentia. Dicuntur autem duo habitus & duæ virtutes intellectuales, sed partiales, & essentialiter incompletæ.

28
Resolutiv.
Virtus moralis
perficit primò
intentionem
finis.

Probabile
est esse distinctum
habitum circa
finem,
& circa
media in
virtutibus
moralibus.

Omissa ergo sententia Caiet. Respondeo, Virtutes morales etiam quodam modo præcipere seu *Alia re. Imperare Prudentiæ*; sed aliter quam Prudentia *sponsio.* præcipiat ipsis. Ratio est, quia intellectus mouet voluntatem, & vicissim voluntas intellectum. Prudentia igitur præcipit Virtutibus moralibus, ostendendo, & præscribendo quomodo, & in quid ferri debeant; & ita mouendo ex parte obiecti ad speciem actus. Virtus moralis præcipit Prudentiæ, volendo vt prudentia hoc vel illud consideret, & ita applicando ex parte subiecti ad exercitium actus. Hoc tamen non potest facere, nisi ante mota sit à Prudentia, vel certè à Synteresi. Itaque potius Prudentia dicitur præcipere Virtutibus moralibus, quàm hæc virtutes Prudentiæ: tum quia omnis motio incipit à Prudentia, (non enim voluntas potest mouere, nisi ante mota per intellectum) tum quia motio Prudentiæ est sublimior. mouet enim per modum finis & specificantis actum voluntatis; Voluntas solum per modum applicantis extrinsecus: vnde eius motio sæpè non est necessaria.

Quo modo
etiam Vir-
tutis moralis
præcipiat
Prudentiæ.